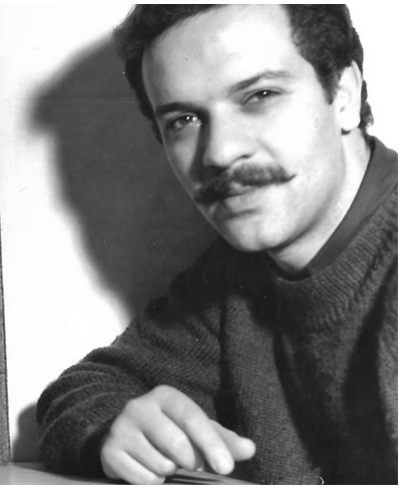

Ηλίας Παπαγιαννόπουλος - Μία άλλη ιστορία

Γιώργος Παπαγιαννόπουλος - 21/10/2019

Παράλληλα με την επίσημη και κατοχυρωμένη Ιστορία της Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής, υπάρχει πάντα -όπως για κάθε ιστορία- μία άλλη, ανέκδοτη, που μεταδίδεται προφορικά από τους παλιούς στους νέους. Ως μη καταγεγραμμένη, κινδυνεύει να χαθεί σαν καπνός, αφού βασίζεται σε μαρτυρίες ανθρώπων που έφυγαν ή ξέχασαν.

Ο Ηλίας και η Ελένη, σπουδαστές, με παρέα στη Σωτηρία Μπέλλου (αριστερά), Ο Ηλίας ποζάρει δίπλα σε τελειωμένο του έργο (δεξιά).

Πρόκειται για μιαν άλλη ιστορία, όπου ο χρόνος μπορεί και κάνει κύκλους, ενδεχομένως πιο συγκεχυμένη, ατμοσφαιρική, που ερμηνεύει όμως με αμεσότητα την πραγματικότητα. Παίζει και αυτή τον ρόλο της αφού συμβάλλει στον αναστοχασμό του εαυτού μέσα στον ιστορικό χρόνο. Από πού προέκυψε. Τι ήταν πριν και τι μετά;

Δε βλάπτει πιστεύω -αντιθέτως είναι αναγκαίο- να διερευνά κανείς το στίγμα του πάνω στη ρότα μιας ιστορικής συνέχειας. Άλλωστε, ακόμα και η ρήξη με τα προηγούμενα, ποθούμενη πολλές φορές, έχει να κάνει με αυτά.

Χασάπικο με την Ελένη (αριστερά), Ξενύχτι για παράδοση στη Σχολή με τη Ζιζή Κολυβά (μέση), Η αφίσα για τη Β' Πανελλαδική Έκθεση Νέων 1962, ζωγραφισμένη από τον Ηλία (δεξιά).

Μου φαίνεται άχαρος, μη πειστικός ο ξέφρενος ενθουσιασμός του αυτόφωτου, παρθενογέννητου δημιουργού ή λόγιου. Μετά τη ρίψη των πυροτεχνημάτων, επέρχεται συνήθως η πλήξη και η μονοτονία του καινοφανούς, αλλά και η γενικότερη αίσθηση μιας υστερόβουλης στρατηγικής.

Ο Ηλίας Παπαγιαννόπουλος αρεσκόταν να θεωρεί τον εαυτό του απόγονο των δασκάλων του. Συνθέτοντας τις ζωντανές αφηγήσεις του για εκείνους με άλλες των συναδέλφων και φίλων της γενιάς του, ανακαλύπτει εκ νέου τον βίο του, ενώ ταυτόχρονα διαπιστώνω πως ένα κείμενο για τον Ηλία γεμίζει με πρόσωπα κοντινά, όπως οι ζωγραφικοί του πίνακες με τους «Δείπνους».

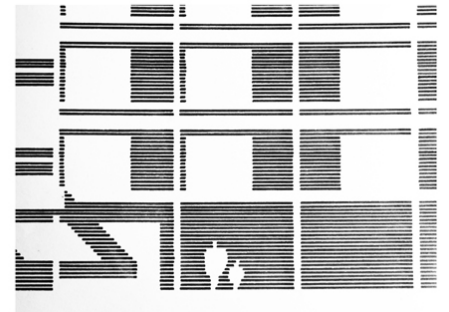
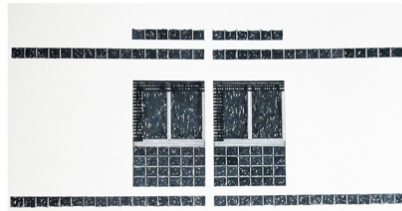
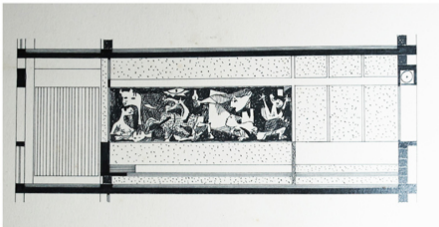
Ηλίας Παπαγιαννόπουλος: «Έγκυος», λάδι σε μουσαμά (αριστερά), «Δείπνος», λάδι σε μουσαμά (μέση), «Ομαδικό πορτραίτο», κόλλα σε ξύλο (δεξιά).

Οι τακτικές αναφορές του -με έναν τόνο ευθυμίας- στα σπουδαστικά του χρόνια, ξαναζωντάνευαν τους δασκάλους του. Καταδείκνυαν όχι κατ' ανάγκη το μεγαλείο του πνεύματος ή ό,τι άλλο, μα την ανθρώπινη πλευρά τους με τις αντιφάσεις της, που τους καθιστούσε τελικά με έναν τρόπο φυσικό «μεγάλους».

Στο τέλος κάθε αφήγησης, έμενε ανόθευτη η εκτίμηση και η αγάπη του Ηλία, για εκείνους που του άνοιξαν τον δρόμο προς την προσωπική του εμπλοκή με την υπόθεση της Αρχιτεκτονικής ή της Ζωγραφικής.

Έτσι, ψυχανεμίστηκα εν μέρει αυτοσχεδιάζοντας:

- Την ιδιοσυγκρασία τού φαινομενικά αυστηρού καθηγητή Οικοδομικής, Κυπριανού Μπίρη, που έδωσε το αριστείο σε μια ανορθόδοξα και με αντικαδημαϊκό τρόπο σχεδιασμένη εργασία τού ανυπότακτου Παπαγιαννόπουλου.

Σπουδαστική εργασία για μία εργατική πολυκατοικία, στο μάθημα της Γενικής Κτηριολογίας του 3ου έτους, καθηγητής Κ. Μπίρης. Χαρακτηριστική είναι η απουσία των περιγραμμάτων και η απόδοση της εικόνας μέσω των σκιών.

- Τη μαστορική, πρακτική φύση του γλύπτη, από την προτροπή στους σπουδαστές του Λάζαρου Λαμέρα, καθηγητή στην Πλαστική, για την ενδεδλεχτή παρατήρηση του αρνητικού χώρου, της φόρμας αντ' αυτής.

Ο καθηγητής Λάζαρος Λαμέρας στο σπουδαστήριο της Πλαστικής με ομάδα φοιτητών, δεκαετία '60.

- Τη λόγια και αινιγματική φυσιογνωμία του Ιωάννη Δεσποτόπουλου, το πνεύμα του αφαιρετικού και καίριου λόγου του. Ως σύμβουλος μελέτης στο Δικαστικό Μέγαρο Λιβαδειάς, έργο των μαθητών του Τάσου και Δημήτρη Μπίρη και Ηλία Παπαγιαννόπουλου, βάπτισε το παράτολμο στέγαστρο του κεντρικού εσωτερικού χώρου ως το «...ανάποδον του αετώματος...», θωρακίζοντας -ίσως- ιδεολογικά την πρόταση και κυρίως δίνοντας θάρρος στους νέους αρχιτέκτονες, απέναντι σε πιθανές κριτικές και απαιτήσεις των αρμοδίων για κάτι το πιο «ελληνοπρεπές».

Δικαστικό Μέγαρο Λειβαδιάς.

- Τον προβληματισμό της εποχής εκείνης γύρω από τη λαϊκή αρχιτεκτονική, εκείνη του ελαχίστου, και πως αυτή καμιά φορά συνδέεται με το αφαιρετικό πνεύμα του μοντέρνου. Θυμάμαι τον Ηλία να διηγείται την ένσταση του Γιάννη Λιάπη για τα στηθαία σε σχήμα X στη διπλωματική του, υπονοώντας γραφικά παραστρατήματα, και την παρεμβολή του διεθνιστή Δεσποτόπουλου: «Ακούσατε, είναι πολύ ωραία!».

«Κέντρο ιστορικών σπουδών στην Ύδρα», Διπλωματική εργασία του Ηλία Παπαγιαννόπουλου, Καθηγητής Ι. Δεσποτόπουλος (αριστερά). Μακέτα Διπλωματικής εργασίας από γύψο (δεξιά)

- Τη μαχητικότητα του Αριστομένη Προβελέγγιου στα Αρχιτεκτονικά Συνέδρια του '60, όπου ο Ηλίας βρήκε το επαναστατικό του αντίστοιχο, τότε που οι σύνεδροι δεν εξέθεταν σύνοψη διδακτορικών, μα διεκδικούσαν μέσα από τα πορίσματα την αναχαίτιση της άλογης ανάπτυξης του τόπου. Τον Προβελέγγιο έτυχε να τον ακούσω σε ομιλία του, στο πλαίσιο της εκδήλωσης για την επιτιμοποίησή του από τη Σχολή των Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ. Ειρωνικός απέναντι σε ανέξοδες κολακείες επισήμων, ένιωθες πως ο άνθρωπος πέρα από τα κομμένα γάντια του και το κορδόνι στο μέτωπό του, τα είχε δώσει όλα στη ζωή του, ενάντια στο χαράμι των δυνατοτήτων των ανθρώπων για πιο ευγενική, γόνιμη συνεννόηση, πνευματική ζωή αλλά και συμπεριφορά απέναντι στη φύση.

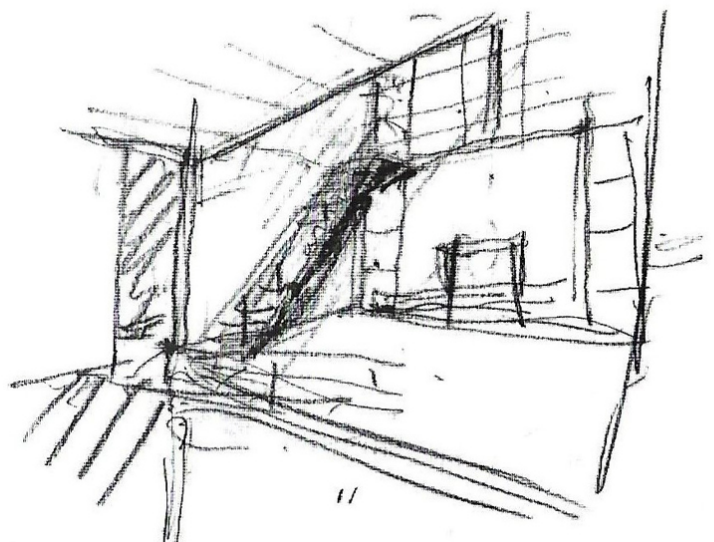

Ηλίας Παπαγιαννόπουλος, πορταίτο Α. Προβελέγγιου, μολύβι σε χαρτί (αριστερά), Αριστομένης Προβελέγγιος και Αλέκος Κουτόπουλος στα εγκαίνια έκθεσης του δευτέρου (δεξιά).

Κατά τη θητεία μου στο Πολυτεχνείο, συχνά ανακάλυπτα την προσωπικότητα του Ηλία μέσα από την επαφή με καθηγητές της γενιάς του. Άκουγα για τον Ηλία από τρίτους που τον γνώριζαν πριν από εμένα και έμαθα να τον μοιράζομαι. Καταλύτης υπήρξε για εμένα η προσωπικότητα του Τάσου Μπίρη.

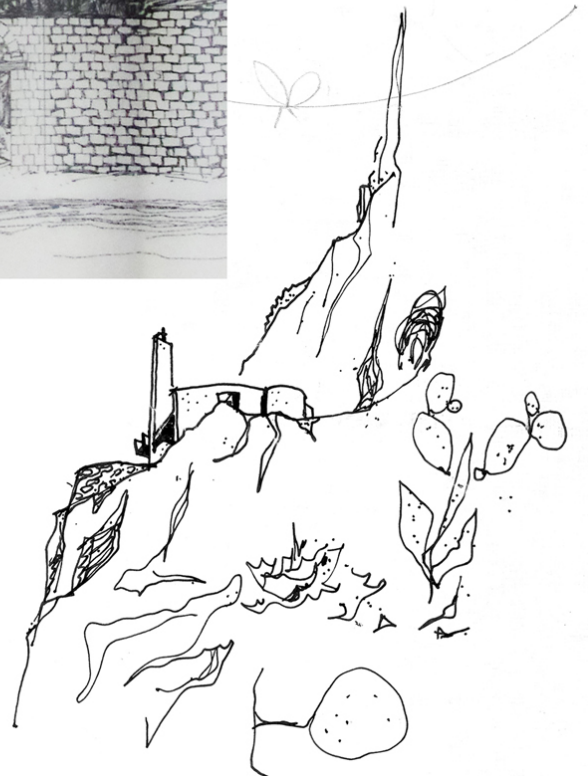
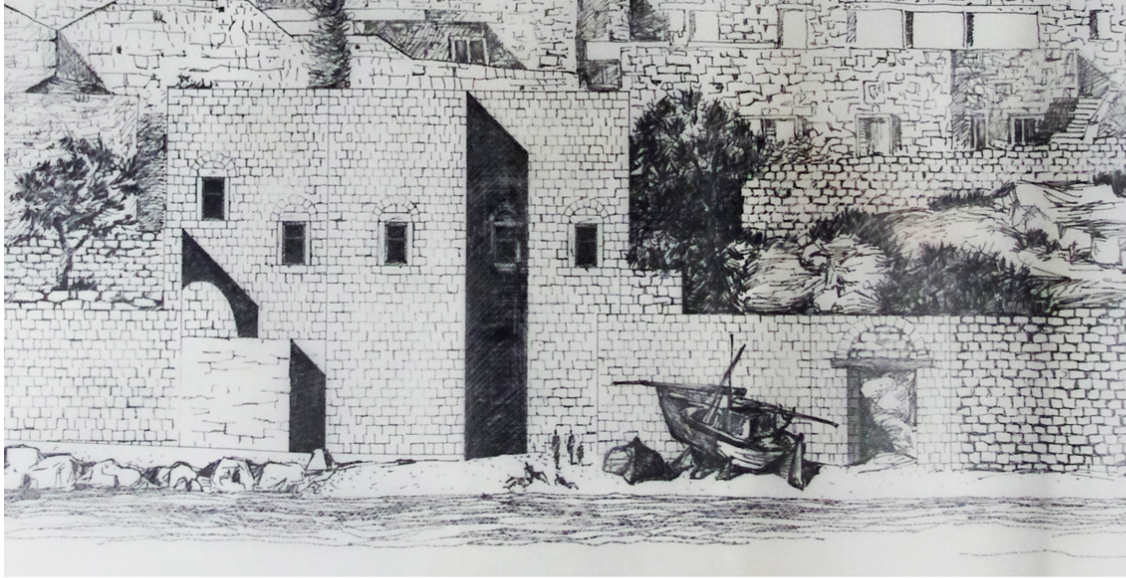

Μετά την παρουσίαση της Διπλωματικής μου μαζί με τον Τάσο Μπίρη, επιβλέποντα, χειμώνας του 1998(αριστερά), Εσωτερικό προοπτικό του Τάσου Μπίρη στο θέμα της κατοικίας, 2ο έτος 1993 (δεξιά).

Κατάλαβα πολύ γρήγορα ότι η διδασκαλία της Αρχιτεκτονικής, η ίδια η Αρχιτεκτονική, ήταν για εκείνον

υπαρξιακό ζήτημα, και αυτό μου θύμιζε πολύ τον Ηλία, όπως βέβαια το πηγαίο του αυθόρμητο σκίτσο αλλά και ο λόγος του, η τρέλα του, συνάμα η αυστηρότητά του, η εγγενής παιδικότητά του απέναντι στη διαδικασία της σύνθεσης. Ήταν και οι δύο της ίδιας συνομοταξίας. Και ο Κρόκος τέτοιος ήταν. Θυμάμαι τον Ηλία να μου υποδεικνύει τη δεξιότητα του Κυριάκου στο να μεταμορφώνει μια μοντζούρα σε ένα κεφάλι ταύρου, εν είδει χαϊκού στην «παπάρα» ενός σχεδίου για το σπίτι του στην Αίγινα. Το ξύλινο σκαρί στη διπλωματική του Ηλία, το κεφάλι του ταύρου καθώς και τα φραγκόσυκα στο σπουδαστικό θέμα του Τάσου Μπίρη για ένα εκκλησάκι, είναι πιστεύω αποτέλεσμα της επιρροής τους από την ευαισθησία του Πικιώνη.

Το σκαρί, το κεφάλι του ταύρου, τα φραγκόσυκα.

Ωστόσο, ο Μπίρης και ο Παπαγιαννόπουλος, μαθητές του Δεσποτόπουλου και επηρεασμένοι από τον Le Corbusier, ποτέ δεν ταυτίστηκαν καθολικά με τη γραμμή του. Αντίθετα, ο Κρόκος έπεσε με τα μούτρα στην «πικιωνική» κατάσταση των πραγμάτων.

Η αφαιρετική, κυβιστική αρχιτεκτονική του γυμνού μπετόν. Κατοικία στον Κοκκιναρά, αρχιτέκτων Ηλίας Παπαγιαννόπουλος (αριστερά), Κατοικία στην Εκάλη, αρχιτέκτων Τάσος Μπίρης (δεξιά).

Μετάπειτα, ως νέος αρχιτέκτονας πια, στα γραφεία των Τ. Δ. Μπίρη και Δ. Κατζουράκη, άκουγα σε στιγμές χαλάρωσης τις διηγήσεις τους για ανθρώπους και περιστατικά της νεότητάς τους. Ήταν ένα μάθημα για τη ζωή και την αρχιτεκτονική που πραγματώνεται από ανθρώπους με πάθη, επιρροές, οράματα, και όχι από τίποτα «τέρατα δημιουργίας».

Στα πρώτα αρχιτεκτονικά πονήματά μου, συνειδητοποίησα εκ των υστέρων αυτό που σήμερα υποστηρίζω ως ιστορική συνέχεια.

- Το Δημαρχείο της Γεωργιούπολης (μαζί με τον Αλέξανδρο Κλειδωνά και τον Νικόλα Κρόκο) κατάγεται από το Δημαρχείο Θεσσαλονίκης, στην προσπάθεια να αποδώσει τον χώρο μέσω του κενού και του πλήρους.

Δημαρχείο Γεωργιούπολης, Κρήτη, αρχιτέκτονες Α. Κλειδωνάς, Ν. Κρόκος και Γ. Παπαγιαννόπουλος (αριστερά), Δημαρχείο Θεσσαλονίκης, αρχιτέκτονες Τ. Μπίρης, Δ. Μπίρης, Ν. Δημοπούλου, Ρ. Σαΐτη, Γ. Σταθόπουλος, Ν. Χριστοδουλέα (δεξιά).

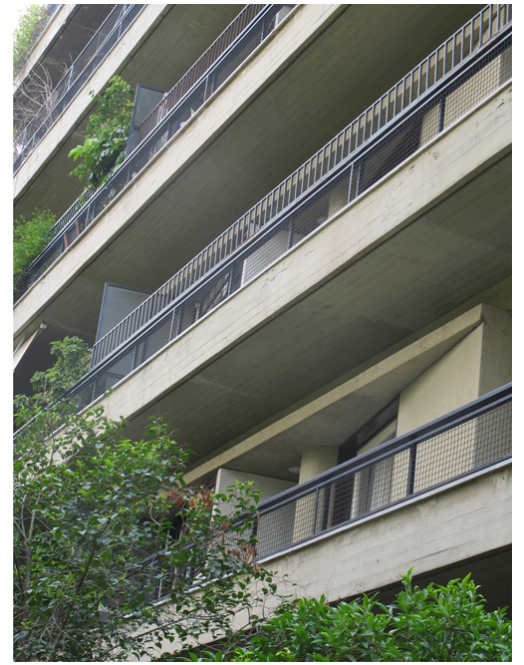
- Το ημιυπαίθριο πέρασμα στην κατοικία στην Κορυθία έχει να κάνει με την εξοχική κατοικία στην Καταβατή της Σίφνου, έργο του Δημήτρη Κατζουράκη, όπου περνούσα τον καιρό μου τα καλοκαίρια των παιδικών χρόνων.

Κατοικία στην Καταβατή, Σίφνος, αρχιτέκτων Δ. Κατζουράκης (αριστερά), Κατοικία στο Στόμιο, Πολυκατοικία στη Γλυφάδα, αρχιτέκτων Γ. Παπαγιαννόπουλος (δεξιά).

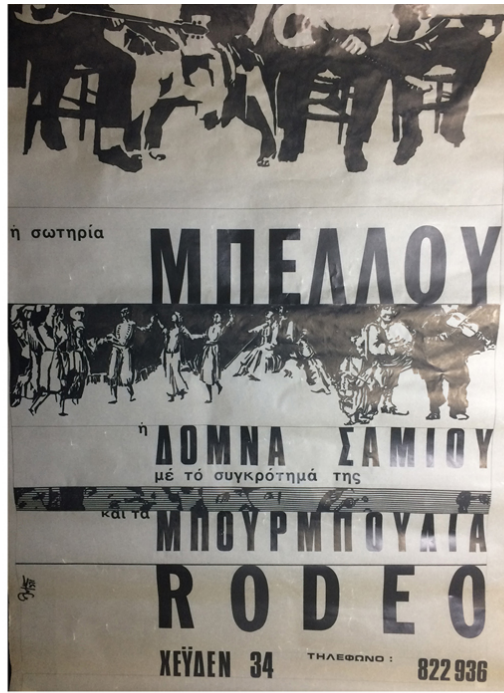
- Η πολυκατοικία στη Γλυφάδα είναι επηρεασμένη από την κατοικία στον Κοκκιναρά, με το μπετονένιο πλέγμα στην όψη, και την πολυκατοικία στην οδό Ιατρίδου, με τη διαπλοκή του κανάβου με το μέτωπο στο όριο του στρεβλού οικοπέδου. Και τα δύο αυτά έργα είναι χαρακτηριστικά της δουλειάς του Παπαγιαννόπουλου. Έχουν αναφορές άμεσες στο έργο του Le Corbusier, το οποίο επηρέασε άλλωστε μια ολόκληρη ομάδα αρχιτεκτόνων της γενιάς εκείνης, που δραστηριοποιήθηκε και συνέπεσε χρονικά με τη δικτατορία.

Ηλίας Παπαγιαννόπουλος: Κατοικία στον Κοκκιναρά (αριστερά), Πολυκατοικία στην οδό Ιατρίδου, Αθήνα (δεξιά).

Στιγμιότυπα από το Rodeo και το Κύτταρο, 1971-72. Ο Ηλίας διαμορφώνει τα εσωτερικά, ζωγραφίζει τους τοίχους και τις αφίσες των συναυλιών.

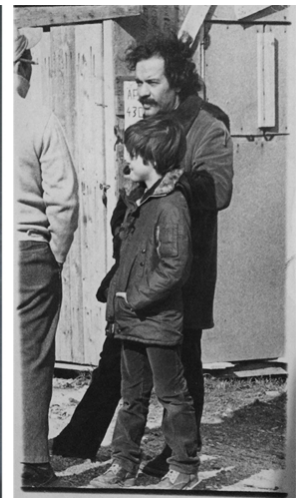

Καραγκιόζηδες καμωμένοι από τον Ηλία με Plexiglass και επιζωγραφισμένοι με σμάλτο.

Σε μια φοβική Ελλάδα της εθnikοφροσύνης των караβανάδων, ο Παπαγιαννόπουλος δραστηριοποιείται στον Σύλλογο Αρχιτεκτόνων ως Αντιπρόεδρος. Ταυτόχρονα, βρίσκει δημιουργική διέξοδο στο υπόγειο του Rodeo και του Κυττάρου, όπου παίζει ο Σαββόπουλος όντας στα καλύτερά του.

Διαμορφώνει τα εσωτερικά, ζωγραφίζει αφίσες και τοίχους, μοιράζεται την αγάπη του για τον Καραγκιόζη, τους παλαιστές, σε μια ατμόσφαιρα λαϊκής πανήγυρης, ροκ και σουρεαλισμού που δροσίζει την ονειροπόλα φύση του.

Παράλληλα, βιοπορίζεται από την αρχιτεκτονική, εργάζεται σκληρά -πάντα με καλή διάθεση- στο υπόγειο γραφείο, με την αμέριστη υποστήριξη της συντρόφου του και συναδέλφου του Ελένης Τσαούση, που προστατεύει την ελευθερία του σε όλη την κοινή ζωή τους. Γίνεται πατέρας, amateur, μας φτιάχνει και παίζει καραγκιόζηδες, ζωγραφίζει και μας προτρέπει και εμάς να κάνουμε το ίδιο.

Η Ελένη στο σχεδιαστήριο, ο Σπύρος σχεδιάζει και αυτός εκεί. «Γεια σου Johnson», Ηλίας Παπαγιαννόπουλος, λάδι σε ρετάλι ξύλου με αφιέρωση στους φίλους του box και των εγχρώμων, Γιώργο και Σπύρο. Δεξιά, μαζί με τον Ηλία «επιβλέπουμε» το γιατί στον Κοκκιναρά.

Το γραφείο, εργαστήριο ζωγραφικής και αρχιτεκτονικής. Ο Ηλίας και η Όλγα Φίλιππα δουλεύουν για τον πρώτο διαγωνισμό του Μουσείου Ακρόπολης.

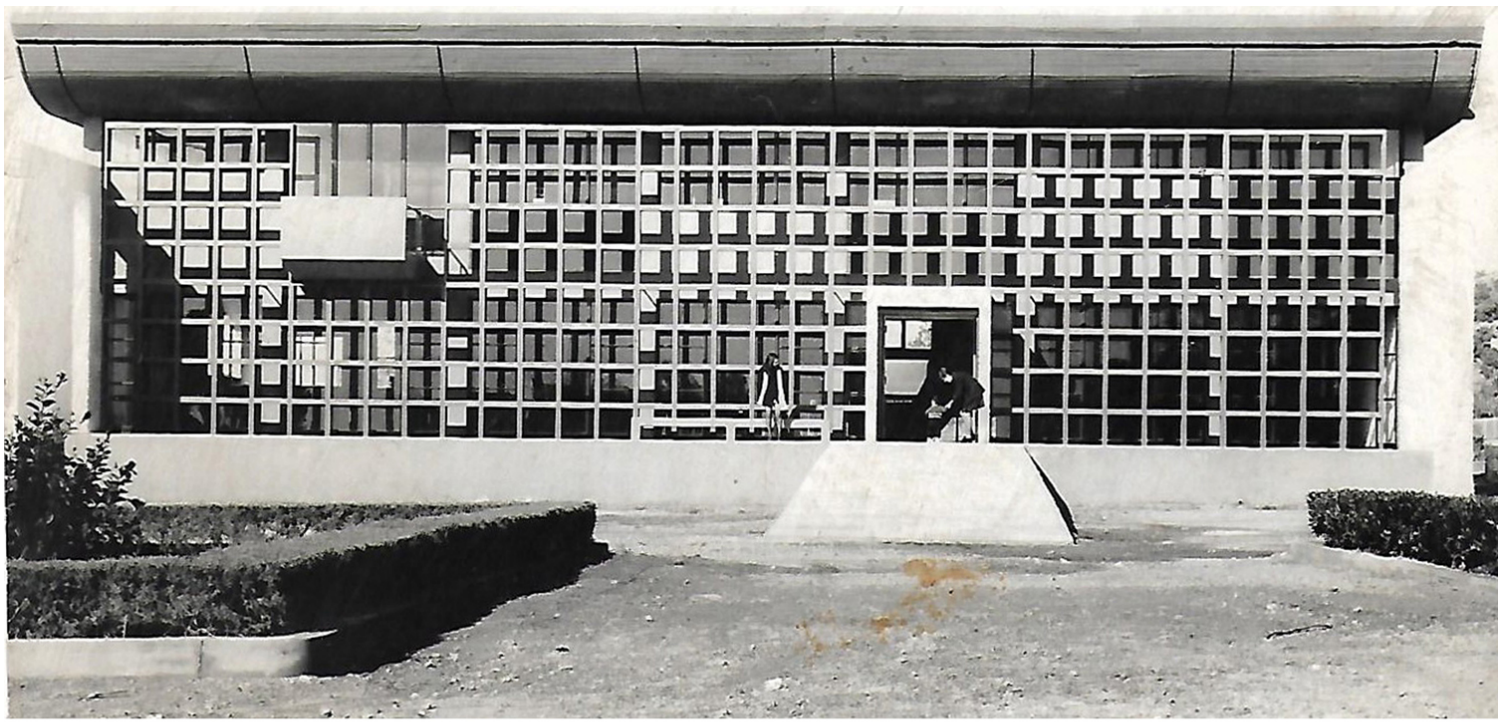
Ο Ηλίας με τον Κυριάκο Κρόκο σε επίσκεψη του οικοπέδου Μακρυγιάννη, υπό το άγρυπνο βλέμμα του οργάνου (αριστερά), Ο Ηλίας και πάλι στο γραφείο (δεξιά).

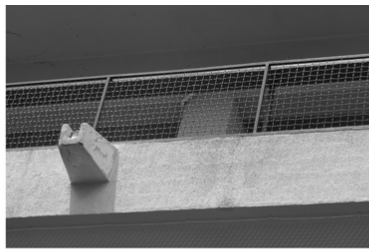
Συνεργάζεται με εργολάβους της πιάτσας, παίζει ανοιχτά το παιχνίδι της αρχιτεκτονικής απέναντι σε ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς βιαστικούς, πρόχειρους ή κερδοσκόπους.

Η αφαιρετική αρχιτεκτονική που προτείνει, το γυμνό μπετόν που χρησιμοποιεί, βρίσκει ηχηρές αντιδράσεις από ένα κατεστημένο που αποζητά μια μαρμάρινη ελληνοπρέπεια και συνάμα έναν στρεβλό, γυάλινο εκσυγχρονισμό, διαπλεκόμενο άμεσα με την εξουσία.

Δημαρχείο Βουλιαγμένης (πάνω), Κατοικία Παπαβενετίου, Εύβοια (κάτω αριστερά), Κατοικία Γρυλλάκη, Εύβοια (μέση και δεξιά).

Η είσοδος στην πολυκατοικία της Οδού Δημοχάρους, Αθήνα (αριστερά και μέση), Πολυκατοικία στην οδό Ιατρίδου και Σουηδίας, Αθήνα (δεξιά).

Ο Ηλίας Παπαγιαννόπουλος πίστευε στην αριστερά. Για εκείνον ήταν πάνω από όλα βίωμα και όχι

επάγγελμα, αφού άλλωστε είχε τέτοιο και το υπηρέτησε με αυταπάρηση. Όντας πολύ γενναιόδωρος στην εργασία του αλλά και αλληλέγγυος, ήθελε να δίνει περισσότερο από το να ζητάει. Ο αντικομμφορμισμός του τον απομάκρυνε γρήγορα από γραμμές της όποιας κομματικής ορθοδοξίας.

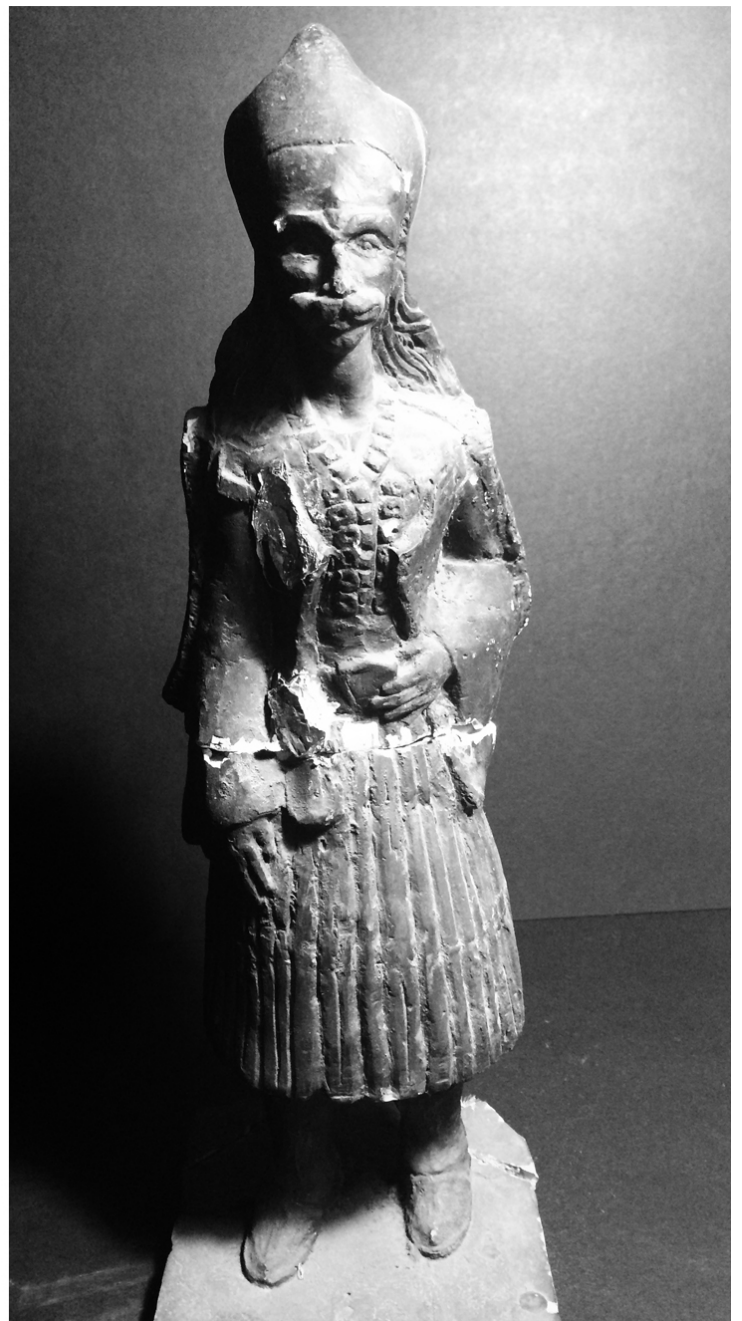
Ξεπερνώντας τη σιγουριά της ένταξης, ήθελε να συνομιλεί με ανθρώπους της προηγούμενης γενιάς, ανήσυχους και απτόητους, όπως ο Προβελέγγιος, ο Δεσποτίδης -Διευθυντής του Εκδοτικού Οίκου Θεμέλιο- ή ο ποιητής Καρούζος, «...όχι στων μανιφέστων τις κλεισούρες, αλλά σε κείνο εκεί το μπαρ που ξενυχτάει...», που λέει και το τραγούδι (Δ. Σαββόπουλος, «Για τα παιδιά που είναι στο κόμμα», Δίσκος «Ρεζέρβα»).

Ηλίας Παπαγιαννόπουλος, «Refery Stop Combat», λάδι ή ακρυλικό. Βιογραφία του Α. Προβελέγγιου: Η μάχη της Αθήνας τον Δεκέμβρη του '44, ο χαμένος αδερφός, το Mataroa, ο Le Corbusier (αριστερά), Με τον ποιητή Νίκο Καρούζο (δεξιά).

Ο Ηλίας θα ζωγραφίσει τον Καραϊσκάκη να πίνει μύρα στο Φάληρο. Ο βωμολόχος εθνικός ήρωας απεικονίζεται βραχύσωμος και ασθενικός. Ένας ωμός ρεαλισμός μέσα στον σουρεαλισμό της όλης εικόνας, που έρχεται κόντρα σε κάθε εξωραϊσμό που συνήθως χαρακτηρίζει τις παραστάσεις των ηρώων.

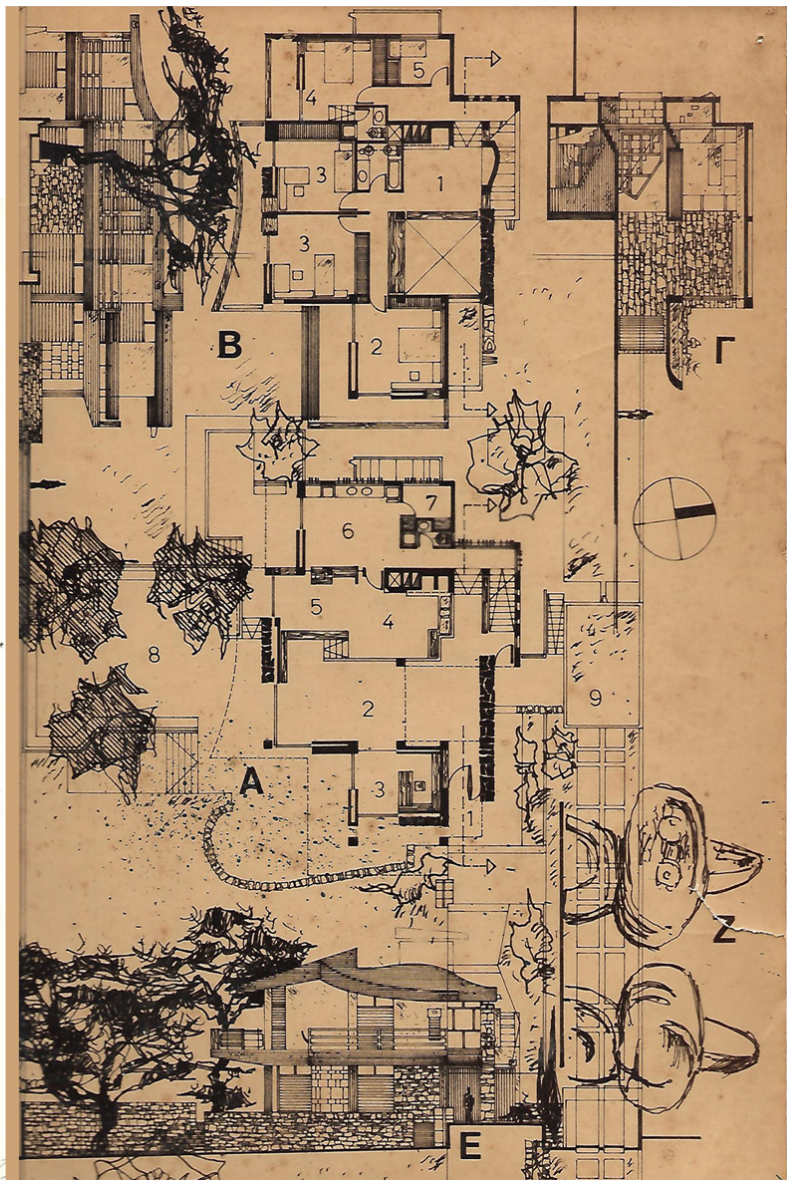
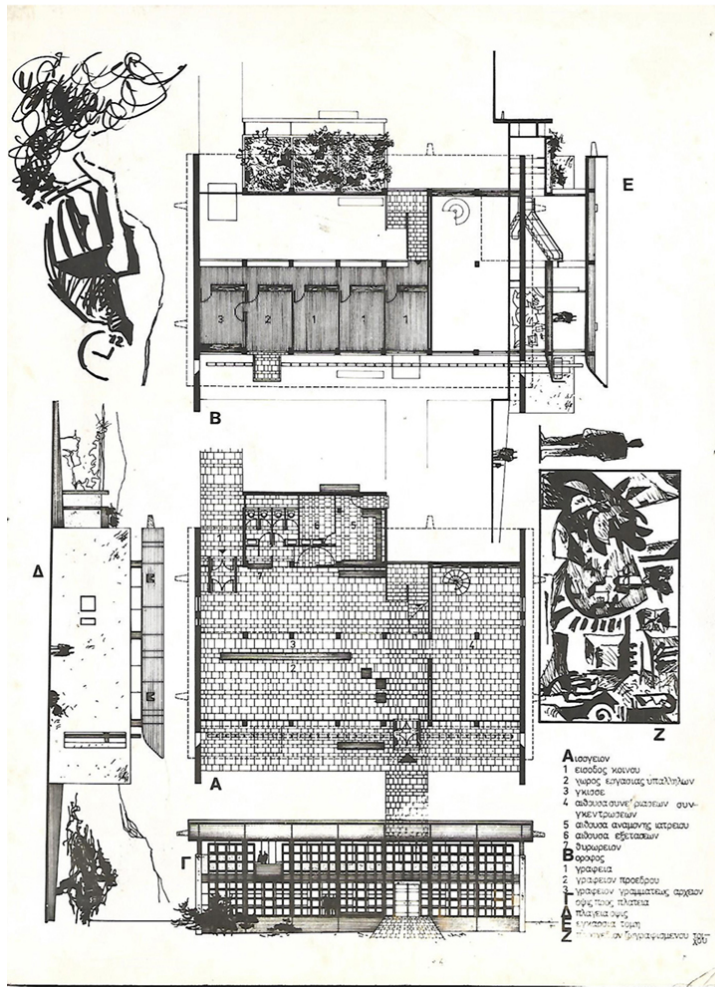

Ηλίας Παπαγιαννόπουλος: «Φάληρο», τέμπρα σε ξύλο (αριστερά), «Καραϊσκάκης», γύψος και πολυεστέρας (δεξιά).

Στις πρώτες δημοσιεύσεις τού Ηλία στα Αρχιτεκτονικά Θέματα (Δημαρχείο Βουλιαγμένης, Κατοικία στην Κηφισιά, Ξενοδοχείο στην Κρήτη κ.ά.), ο διαφορετικός τρόπος παρουσίασης του layout από τον ίδιο, καθώς και ο πολιτικός, εριστικός και καυστικός λόγος του, φαίνεται να μην αρέσουν αλλά μάλλον να ενοχλούν. Συνέπεια τούτου πιθανώς είναι και η απουσία του -με σπάνια επιμέλεια- από την πλειάδα μεταγενέστερων εκδόσεων περί αρχιτεκτονικής.

Η πληθωρική γραφιστική προσέγγιση του Ηλία με τα χειροποίητα layout.

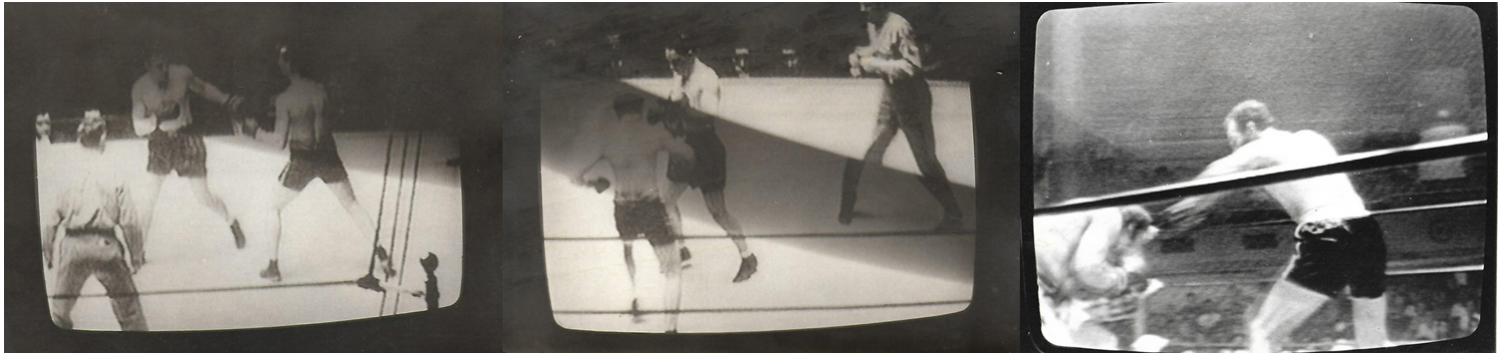
Εξάλλου, είναι η εποχή του επερχόμενου, αποστεωμένου ιδεολογικά λόγου για την αρχιτεκτονική, προς μεγάλη ανακούφιση εκείνων που απεχθάνονται οδύνες, δοσίματα πάνω από τον πήχη που τοποθετούν εκεί που επιθυμούν. Γίνεται της μόδας η στροφή προς τα δεξιά από αριστερούς, αρχιτέκτονες απορρίπτουν με σιγουριά τους δασκάλους τους, το μοντέρνο που διδάχτηκαν στη Σχολή και βέβαια τον Le Corbusier. Η θολοκοουλτούρα του post modern άνοιξε και μας περιμένει όλους ανεξαιρέτως.

Μακριά από δεξιώσεις, PR και κοσμικότητες, ο Ηλίας θέλοντας να μείνει ακέραιος, καταδύεται στο υπόγειο της Δημοχάρους για να κερδίσει δημιουργικό χρόνο. Αρχίζει να εκθέτει, καθώς ζωγραφίζει ακατάπαυστα μποξέρ και παλαιστές, τίμιους αγώνες και εναγκαλισμούς, που είναι σπουδές του ανθρώπινου σώματος, και προσπαθεί να εμβαθύνει στα διδάγματα του μοντερνιστή δασκάλου του Κοντόπουλου για το σχέδιο.

Ηλίας Παπαγιαννόπουλος: «Δυστύχημα», «Χτύπημα», «Corps a corps», Λάδια σε μουσαμά.

Φωτογραφίες - σημειώσεις του Ηλία από την τηλεόραση.

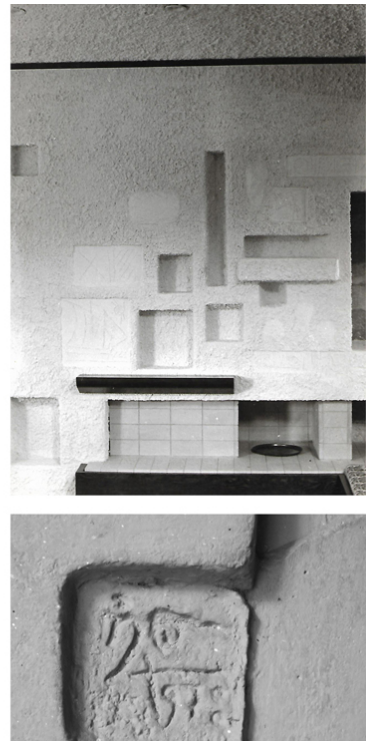

Το εξώφυλλο και μια εικόνα του βιβλίου που εικονογράφησε ο Ηλίας για τις Εκδόσεις Όχημα, της Τζίας Νασιώτου (αριστερά). Η εικόνα της «Κεντρόπολις» είναι μία υπερβολική παραλλαγή ενός προπολεμικού σχεδίου του Le Corbusier. Εγκαίνια έκθεσης ζωγραφικής του Ηλία. Διακρίνονται οι αρχιτέκτονες και επιστήθιοι φίλοι Σιαπκίδης και Προβελέγγιος, ο Σαββόπουλος και ο Ηλίας (δεξιά).

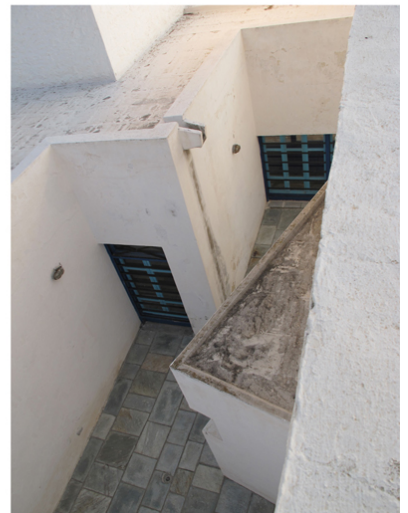
Γυναικεία μορφή, λευκό τσιμέντο. Αγαπημένο έργο του Ηλία τοποθετημένο για πρώτη φορά στην κατοικία της Κηφισιάς, καθώς και στην είσοδο της πολυκατοικίας στη Δημοχάρους (αριστερά), Σκύλος, γύψος (μέση), Κεφάλι, γύψος και πολυεστέρας (δεξιά).

Ανάγλυφο εισόδου στην πολυκατοικία της οδού Ιατρίδου, Αθήνα (αριστερά), Η τοιχογραφία στον χώρο εργασίας των υπαλλήλων του Δημαρχείου Βουλιαγμένης (μέση), Λεπτομέρεια τζακιού στην κατοικία στην Κηφισιά (δεξιά πάνω), ο Ηλίας υπογράφει το ανάγλυφο της Ιατρίδου (δεξιά κάτω).

Άλλωστε, μια ζωή ο Ηλίας επιδίωκε να συνδυάσει τη ζωγραφική και τη γλυπτική με την αρχιτεκτονική, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την κατοικία στη Χαλκιδική, ίσως το μεγαλύτερό του έργο σε έκταση.

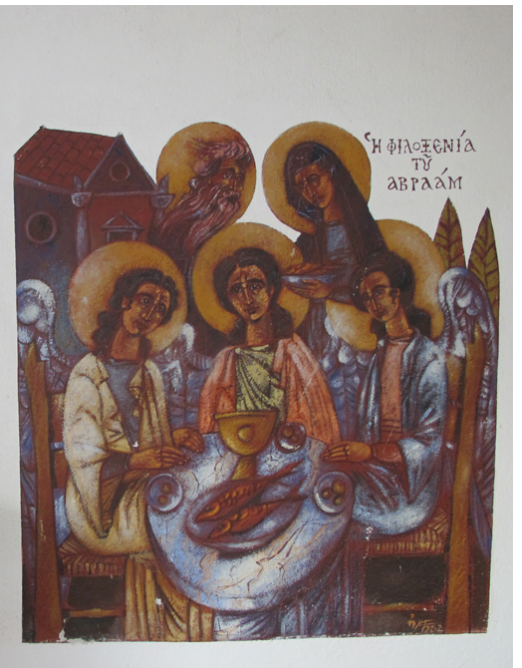
Κατοικία στη Χαλκιδική

Πρόκειται για τη γνωστή «λευκή κατοικία», όπως αρέσκει να την αποκαλεί ο -expert των σκιερών τόνων- ανανεωτής της σύγχρονης ιστορικής αρχιτεκτονικής μας, κ. Αγαμέμνων (Μέμος) Φιλιππίδης, που ανέλαβε να τη βελτιώσει πρόσφατα.

Ο πύργος, το αίθριο, ο ταρσανάς και το μικρό εκκλησάκι πλησιάζουν τυπολογικά τα μοναστήρια του Αγίου Όρους, τα οποία ο Ηλίας γνώριζε ήδη από τα φοιτητικά του χρόνια. Στο καθολικό παίρνει για βοηθό του στις τοιχογραφίες τον μεγάλο του γιο Σπύρο.

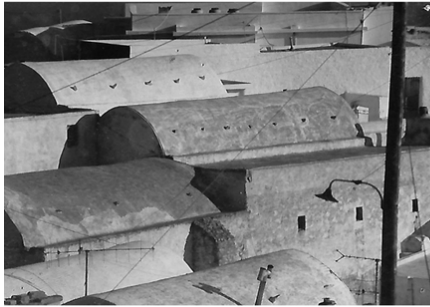
Φωτογραφίες του Ηλία από το Άγιο Όρος.
Μονή Σταυρονικήτα (αριστερά), εσωτερικό μοναστηριού (δεξιά).

Τοιχογραφίες από το μικρό εκκλησάκι της Χαλκιδικής.

Μετά από πολλά χρόνια, πάλι στο Αιγαίο, ο Ηλίας σχεδιάζει και επιβλέπει το τελευταίο στην ουσία έργο του. Η κατοικία στην Ανάφη, πιο πυκνή, ακολουθεί παρόμοια διάταξη με αυτήν της Χαλκιδικής, με αναφορές στην αρχιτεκτονική του Όρους και του Αιγαίου, φιλτραρισμένες πάντα από το προσωπικό ιδίωμα του και τις μοντερνιστικές καταβολές του.

Κατοικία στην Ανάφη. Φωτογραφία του Ηλία με τους θόλους στη Χώρα της Ανάφης (κάτω αριστερά).

Ο Σπύρος, ρομαντικός και ευτυχισμένος, ζωγραφίζει κοντά εκεί στον θόλο του καφενείου μέσα στη Χώρα μια ονειρική εικόνα του Αιγαίου, που ενώνει παρά χωρίζει ανθρώπους, τόπους και τον ιστορικό χρόνο.

Σπύρος Παπαγιαννόπουλος: Τοιχογραφία χωρίς τίτλο, Ανάφη, 1998, σκόνη και κόλλα σε σοβά (πάνω), Τοιχογραφία χωρίς τίτλο, Σίφνος, 1994, σκόνη και κόλλα σε σοβά (κάτω αριστερά), «Il porto del Colombo», Χανιά, 2002, λάδι σε ξύλο, λεπτομέρεια (κάτω δεξιά).

Γιώργος Παπαγιαννόπουλος, «Ο Ηλίας και ο Σπύρος στο πλοίο για την Ανάφη», λάδι σε μουσαμά (αριστερά), Ο Σπύρος ζωγραφίζει πάνω στη σκαλωσιά το θόλο του καφενείου στην Ανάφη (δεξιά).

Από τη Χαλκιδική έως την Ανάφη γράφεται μια μικρή ιστορία. Υπάρχουν και άλλες, πολλές, όσες και οι άνθρωποι. Η αφετηρία μπορεί να είναι το σεράι ή το καλύβι. Η μνήμη ξυπνά το όνειρο και η διαδρομή συνεχίζεται αργά και σταθερά, αφήνοντας τα ΜΜΕ να αναζητούν εναγωνίως εκείνο το άπιαστο, το δίχως προηγούμενο.

Οι φωτογραφίες του κειμένου προέρχονται από το αρχείο του Γιώργου Παπαγιαννόπουλου. Τα έργα του Σπύρου Παπαγιαννόπουλου φωτογράφησε ο Καμίλο Νόλλας. Το Δημαρχείο Θεσσαλονίκης, η κατοικία στην Εκάλη και το Δημαρχείο Γεωργιούπολης φωτογραφήθηκαν από την αρχιτέκτονα Μαριάννα Γιαννάτου.